

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

ORGANİK TARIM

Leyla DOLUN

Kd. Uzman

ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ

Ekim 2003

ANKARA

ISBN 975-7406-29-5

© Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

Leyla DOLUN

Kd. Uzman

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.

Araştırma Müdürlüğü

İzmir Cad. No. 35 Kızılay/ANKARA

Tel: (0312) 417 92 00

Faks: (0312) 417 01 47

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Matbaası'nda çoğaltılmıştır.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TABLOLAR LİSTESİ.....	İİ
1. TANIM VE TARİHSEL GELİŞİM	1
2. ORGANİK TARIMLA İLGİLİ OLAN KURULUŞLAR.....	3
3. ÜRETİM YÖNTEMİ İLE İLGİLİ MEVZUAT.....	11
4. ÜRETİM METOTLARI	12
5. ÜRETİM MALİYETİ.....	14
6. TÜRKİYE'DE ORGANİK TARIM METODU KULLANILARAK YAPILAN ÜRETİM.....	16
7. DÜNYADA ORGANİK TARIM METODU KULLANILARAK YAPILAN ÜRETİM	18
8. TİCARET	20
9. TALEP	23
10. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	25
KAYNAKÇA.....	27
EK 1: SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM ÖRNEĞİ: GÜRSEL TONBUL ORGANİK TARIM İŞLETMESİ .	29

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
TABLO 1: ÜRÜN BAZINDA ORGANİK TARIM YAPAN ÇİFTÇİ SAYISI, EKİLİ ALAN, KONTROL EDEN FİRMALAR –1999	6
TABLO 2: İSPANYA’DA KONVANSİYONEL ÜRETİM METODU İLE PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ (PESETA/HEKTAR).....	15
TABLO 3: İSPANYA’DA ORGANİK ÜRETİM METODU İLE PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ (PESETA/HEKTAR).....	15
TABLO 4: İSPANYA’DA KONVANSİYONEL VE ORGANİK ÜRETİM METODU İLE YAPILAN PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ KARŞILAŞTIRILMASI (PESETA/HEKTAR)	15
TABLO 5: TÜRKİYE’DE ORGANİK TARIMIN GELİŞİMİ	16
TABLO 6: 1999 YILI ORGANİK ÜRÜN ÜRETİM MİKTARLARI.....	17
TABLO 7: ORGANİK TARIM ALANI (HEKTAR) VE TOPLAM TARIMSAL ALANA OLAN ORANI (%)	18
TABLO 8- ÜLKEMİZDE İHRAÇ EDİLEN ORGANİK ÜRÜN MİKTARI (TON).....	21
TABLO 9: YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN ORGANİK ÜRÜN İHRACATI (M: MİKTAR: TON, D: DEĞER: 1000 \$).....	22
TABLO 10: TÜRKİYE’NİN EKOLOJİK ÜRÜN İHRACATININ ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (1999).....	22
TABLO 11- ORGANİK ÜRÜNLER İÇİN ULUSLAR ARASI PAZAR 2000 YILI TAHMİNLERİ (ITC 2001).....	24

1. TANIM VE TARİHSEL GELİŞİM

Organik veya ekolojik tarım; üretimde insan sağlığına zararlı kimyasal girdi kullanılmadan, üretimden tüketim aşamasına gelinceye kadar her aşamada kontrol edilen ve sertifika alınarak yapılan tarımsal üretim biçimidir. Bu şekilde yapılan tarımsal üretimde toprak, su ve hava kirletilmeden, çevre, bitki, hayvan ve insan sağlığının korunması amaçlanmaktadır.

Organik tarımsal üretim; kimyasal ilaç, katkı maddeleri ve gübreler ile pestisitlerin (tarımda zararlı canlıları yok eden kimyasallar) olmadığı tarımsal üretim biçimine geri dönüştür.

Dünya Savaşları sonrası, 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin Marshall yardımıyla dünyada entansif tarım yaygın hale gelmiş, tarımda kimyasal katkı maddeleri, ilaç, gübre, makine kullanımı ile tarımsal üretim artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde arttırılmaya çalışılmıştır. 1960'lı yılların sonunda Avrupa Topluluğunun kurulması ve uyguladığı tarımsal destekleme politikaları, 1970 yılında pestisitlerin ve kimyasal gübrenin keşfi bu gelişmeyi hızlandırmıştır. Bu yıllarda ana amaç tarımsal üretimin hızla arttırılarak, ucuz gıda ve dünyanın açlık sorununa çare bulunmasıdır.

Ancak gelişmeler ve yapılan araştırmalar, açlık sorununun çözümlenemediğini ve tarımsal üretimde kimyasal madde kullanımının insan sağlığını tehdit ettiğini, doğal dengeyi bozduğunu göstermiştir. 1979 yılında DDT grubu pestisitlerin kullanımı, yarattığı sağlık sorunları nedeniyle, önce ABD'de sonra bütün dünyada yasaklanmıştır. Böylece organik tarımsal üretime geri dönüş tekrar düşünölmeye başlanmıştır.

Bu çerçevede dünyada sentetik kimyasal madde kullanılmaksızın tarımsal üretimi savunan çeşitli kurumlar kurulmaya başlamıştır. Toprak Derneği (Soil Association-İngiltere), Doğa ve Gelişme (Nature et Progrés/Fransa), İsveç Biyodinamik Derneği (İsveç), Güney Afrika Toprak Derneği ve Rhodale Press (ABD) kurumları bu kuruluşlardan bazılarıdır. Bu kuruluşların 1972 yılında kurulan Uluslar arası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (İnternational Organic Agriculture Movement/ IFOAM) çatısı altında birleşmeleri ile organik tarıma yönelik hız kazanmıştır.

Organik tarımsal üretimin aile işletmeciliği şeklinden çıkarak ticari boyut kazanması, iç ve dış pazara açılması için, tarımsal üretimin kontrolü ve sertifikaya bağlanması gerekmiştir. Bu

nedenle her ülke kendine göre bazı yasal düzenlemeler getirmiştir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde 0-2 yaş grubu çocuklar için hazırlanan mamaların imalinde organik ürünlerin kullanılması yasal olarak zorunlu hale getirilmiştir. Avrupa ülkeleri ise 24 Haziran 1991 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 2092/91 sayılı yönetmelikle Topluluk içinde ekolojik tarım faaliyetlerini düzenlemiştir. 1999 yılında ise Avrupa Birliğinin Hayvansal Üretime İlişkin Yönetmeliği ve (FAO/ WHO) Dünya Gıda Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü'nün ortaklaşa hazırladıkları Codex Alimentarius yayımlanmıştır. 2001 yılında yaşanan deli dana hastalığı ve genetik modifikasyona uğramış tohum kullanımının riskleri Avrupa ülkelerinde tüketicilerin ekolojik ürün talebini arttırmıştır. Günümüzde, Avrupa Birliği içinde hükümetler tarımsal üretimlerinde organik ürünlerin payını artırıcı politikalar izlemektedirler. Aynı şekilde Japonya ve ABD'de ekolojik ürün talebi hızla artmaktadır.

Yurtdışında ekolojik ürün üretimi kendi ülkelerindeki tüketicilerin talebi üzerine artarken, ülkemizdeki ekolojik tarım, yurt dışından gelen talep nedeniyle yapılmaya başlanmıştır. 1984-1985 yıllarından başlayarak yabancı firmalar, kendi ihtiyaçları olan ürünleri anlaşmalı çiftçiler aracılığıyla yetiştirecek ve elde edilen ürünleri Türk ihracatçılarından ithal edecek şekilde, ekolojik üretim projeleri tesis etmişlerdir. Bu yıllarda danışmanlık, denetim ve sertifikasyon hizmetleri tamamen yabancı kişi ve kuruluşlarca verilmiştir. 1990'lı yılların başında az da olsa Türk uzmanlar yetişmiş ve yabancı firmaların ülkemizdeki temsilciliklerini yapmaya başlamışlardır. 1991 yılında Avrupa ülkelerine ihraç edilen ürünler için, Avrupa Topluluğunun 2092/91 sayılı yönetmeliği geçerli olmaya başlamıştır.

1992 yılında ülkemizdeki ekolojik tarım hareketini desteklemek, sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek amacıyla Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği (ETO) kurulmuştur. ETO, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ilki 1999 yılında, ikincisi 2001 yılında "Türkiye Ekolojik Tarım Sempozyumu" düzenleyerek, organik tarımın ülkemizdeki gelişimine katkıda bulunmaya çalışılmıştır.

1994 yılına gelindiğinde Avrupa Birliğindeki gelişmelere uyum sağlamak üzere Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, çeşitli kurum ve kuruluşların işbirliği ile yönetmelik hazırlama çalışmalarına başlamış ve "Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik" 24 Aralık 1994 tarih ve 22145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra bu yönetmelikte bazı değişiklikler yapılarak özellikle yaptırımlara ilişkin hususların yer aldığı düzeltme metni 29 Haziran 1995 tarih ve 22328

sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 2002 yılına gelindiğinde Avrupa Birliği Yönetmeliğinde yapılan değişikliklere paralel olarak çalışmalar yapılmış ve 11 Temmuz 2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” ile organik tarım metodu ile yapılacak üretimin ilkeleri, pazarlaması, kontrolü, sertifikalandırılması ve denetimi esasları belirlenmiştir.

2. ORGANİK TARIMLA İLGİLİ OLAN KURULUŞLAR

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı- Bakanlık genel tarımsal politikalarının belirlenmesi ve uygulanması görevi ile bağlantılı olarak, organik tarım metodu ile yapılacak üretimin ilkelerinin tespitinden sorumludur. Ayrıca organik tarım ile ilgili olarak, Bakanlığın ilgili birimleri, Organik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi, Organik Tarım Komitesi, Organik Tarım Ulusal Ticaret Komitesi ve Organik Tarım Proje ve Araştırmaları Komitesi içinde yer almaktadır.

Organik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi- Bu komite Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu (APK) Başkanının başkanlığında ; Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Dış Ticaret Müsteşarlığı, Çevre Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İhracatı Geliştirme ve Etüt Merkezi (İGEME), İhracatçı Birlikleri, Ziraat Odaları Birliği, ve Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği(ETO) temsilcilerinden oluşmaktadır. Komite, ekolojik tarımın gelişimi ve uygulanması ile ilgili stratejileri belirlemek üzere yılda en az bir defa toplanır ve aldığı kararları tavsiye niteliğinde Ekolojik Tarım Komitesine iletir.

Organik Tarım Komitesi- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının APK kurulu Planlama ve Projeler Dairesi Başkanının başkanlığında, Tarımsal Üretimi Destekleme Genel Müdürlüğünden iki, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğünden iki, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğünden bir, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğünden bir, Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Daire Başkanlığından iki uzmandan oluşan komitedir. Bu komite kontrol ve/veya sertifikasyon kuruluşlarına çalışma izni vermeye, kurallara uyulmadığı takdirde izni iptal etmeye veya geçici süreyle durdurmaya, bu kuruluşları denetleyerek, gerektiğinde yaptırım uygulamaya yetkilidir. Ayrıca organik tarımın yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve tanıtılması konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak çalışmalar yapmaktadır. Yurtdışında özellikle Avrupa Topluluğunda mevzuat

değişikliklerini izleyerek bu konudaki uyumun sağlanması için gerekli çalışmaları yapmak da bu komitenin görevleri arasındadır. Bu komite her ay ve olağanüstü hallerde toplanır. Alınan kararlar gerekli Bakanlık onayı alındıktan sonra yürürlüğe girer.

Organik Tarım Ulusal Ticaret Komitesi- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanı başkanlığı altında, Dış Ticaret Müsteşarlığının İhracat Genel Müdürlüğü, Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü ve Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü, Gümrük Müsteşarlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterlikleri, Tüm Gıda İthalatçıları Derneği, Tüm Gıda İhracatçıları Derneğinden ilgili uzmanlardan oluşmaktadır. Komite gerektiğinde toplantı gündemleriyle ilgili görüşlerinin alınmasında fayda gördüğü kurum ve kuruluşları da komite toplantılarına davet edebilir. Komitenin ana amacı organik ürünlerin yurtiçi ve yurtdışında pazarlamasındaki, veya organik tarıma girdi teminindeki aksaklıkları tespit ederek ticaretin geliştirilmesiyle ilgili stratejileri belirlemektir. Bu amaçla olağan olarak yılda dört kez toplanır, olağanüstü durumlarda komite ayrıca toplantıya çağrılabilir. Toplantı sonucu alınan kararlar tavsiye niteliğindedir.

Organik Tarım Proje ve Araştırmaları Ulusal Komitesi- Tarım ve Köy İşleri, Bakanlığının Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürünün başkanlığında, Organik Tarım Ulusal Yönlendirme Komitesi üyesi kuruluşların araştırma ve proje birimleri, Bakanlığa bağlı araştırma enstitüleri, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Üniversitelerin ilgili fakültelerinin organik tarım konusunda uzmanlaşmış temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu komite organik tarım konusundaki proje teklifleri hazırlamakta, yapılacak araştırmaların önceliğini tespit ederek organize etmekte, geliştirerek konu ile ilgili araştırma sonuçlarını komiteye getirmektedir. Komite olağan olarak yılda iki kez toplanır, olağanüstü durumlarda ayrıca toplantıya çağrılabilir. Komitece alınan kararlar tavsiye niteliğindedir.

Kontrol ve/veya Sertifikasyon Kuruluşları- Organik ürünü üretiminden son tüketiciye ulaşıncaya kadar olan tüm aşamalarında ilgili yönetmeliklere uygunluğunu kontrol eden ve veya sertifikalandıran, Organik Tarım Komitesince kendilerine yetki verilmiş yerli ve veya yabancı gerçek, tüzel, ve veya resmi kuruluşlardır. Bu kuruluşlar Organik Tarım Komitesine karşı sorumludurlar ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca yetkilendirilmişlerdir. 2003 yılında, organik tarım ürünleri (bitkisel ve hayvansal ürünler, su ürünleri, tohum, gübre, fidan, ve

diğer tüm girdiler, gıdalar, vitaminler, ve diğer tüm katkı maddeleri ile hammaddesi tarım olan tüm sanayi ürünleri) üretecek, işleyecek , pazarlayacak, ithal veya ihraç edecek özel veya tüzel kişilerin sözleşme yapmak zorunda oldukları kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının adları aşağıdadır:

IMO-İZMİR (İsviçre)

ECOCERT-İZMİR (Fransız)

ETKO-İZMİR (Türk-Alman)

SKAL-İZMİR (Hollanda)

BCS-İZMİR (Alman)

EKOTAR-İÇEL (Türk)

Tarım Komitesince organik tarım metodu ile üretim yapan,satan müteşebbisleri kontrol etme ve ürünlere sertifika vermek için yetkilendirilen bu kuruluşlar, Tarım Komitesi veya komitenin uygun göreceği uzman kişi veya kurumca denetlenirler. Kontrol ve/veya sertifikasyon kuruluşu sözleşme yaptığı her işletmeyi yılda en az iki defa yerinde kontrol eder. Yıl sonunda ise yapılan denetimler sonucu hazırlanan rapor Tarım Komitesine sunulur.

Sertifikasyon ise bütün kontrol yöntemlerini uygulayarak elde edilen organik ürünün geldiği aşamanın belgelendirilmesidir. Hammadde halindeki organik ürün için “organik ürün hammadde sertifikası” , işlenmiş ürün için ise “Organik İşlenmiş Ürün Sertifikası” verilir. Organik hammadde sertifikası olmayan ürün işlenmiş ürün sertifikası alamaz. Sertifikasyon işlemi, ancak Komitece izin verildiği takdirde kontrolü yapan kuruluşça yapılabilir.

Kontrol ve sertifikasyon kuruluşlarının görevleri, yetki ve çalışma şekil ve esasları ve alacakları ücretler 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” içinde yer almaktadır.

Danışma Şirketleri- Organik tarımsal üretim konusunda eğitim, yayın ve tanıtım hizmeti veren yerli/yabancı özel veya resmi kuruluşlardır. Bu kuruluşların organik tarımsal üretimin ticareti ile ilgili faaliyette bulunması yasaktır ve kontrol ile sertifikasyon yetkileri yoktur.

Üretici ve Satıcı kuruluşlar Kontrol ve sertifikasyon kuruluşları tarafından üretimleri ve satışları denetlenen, organik tarımsal ürün üretimi ve iç ve dış pazara ürün pazarlayan kişi ve

kuruluşlardır. Türkiye de 1999 yılı itibarıyla 92 ürün organik tarım metodu ile 46523 hektar alan içinde üretilmekte, toplam 12275 çiftçi üretimde bulunmaktadır. Türkiye’de üretilen organik ürünler, sektörde çalışan çiftçi sayısı, işlenen alan ve kontrol eden firmalara ilişkin bilgilerin yer aldığı tablo aşağıdadır.

TABLO 1: ÜRÜN BAZINDA ORGANİK TARIM YAPAN ÇİFTÇİ SAYISI, EKİLİ ALAN, KONTROL EDEN FİRMALAR –1999

Sıra No	Ürün Adı	Kontrolör Firma.	Çiftçi Sayısı	İşlenen Alan (Ha)
1-	Adaçayı	ETKO	15	342,5
		IMO	1	50
		SKAL	25	500
2-	Ahududu	INAC	42	5,9
		ECO-CERT	18	1,7
3-	Anason	IMO	5	29,75
		ETKO	16	6,3
		SKAL	45	31
4-	Antep fıstığı	ECO-CERT	1	40
		INAC	89	157,2
		IMO	7	51,2
		SKAL	155	231,1
5-	Armut	ECO-CERT	22	57,3
		IMO	6	147,9
		SKAL	15	31
		ECO-CERT	22	58,7
		INAC	55	126
6-	Arpa	ETKO	20	30
		SKAL	1	1
7-	Ayçiçeği	IMO	2	21
8-	Ayva	INAC	1	0,05
		ETKO	100	61,9
		SKAL	150	71
9-	Badem	IMO	1	5,9
		SKAL	250	459
		INAC	12	27,9
10-	Bal	IMO	2	
		SKAL	150	
11-	Bezelye	ECO-CERT	1	1
12-	Biber	SKAL	7	13
		INAC	11	24,35
		IMO	7	26,5
		BCS	13	7,4
		ECO-CERT	1	2
13-	Biberiye	IMO	3	26,5
14-	Böğürtlen	ETKO	7	30
15-	Brokoli	INAC	1	2
16-	Buğday	ECO-CERT	62	384,5
		INAC	120	640,5
		ETKO	1	115
17-	Bulgur	SKAL	100	3063
		ECO-CERT	1	
18-	Ceviz	INAC	6	63,6
		IMO	130	601,7

Tablo 1'in devamı

Sıra No	Ürün Adı	Kontrolör Firma.	Ciftçi Sayısı	İşlenen Alan (Ha)
		BCS	14	62,7
		ECO-CERT	19	2,7
19-	Çam fıstığı	INAC	227	3364
		IMO	76	655,4
		SKAL	65	301,5
20-	Çilek	INAC	641	234,6
		SKAL	60	42,5
		IMO	70	24,07
	Çilek	ETKO	25	256
		ECO-CERT	83	21,8
21-	Çörekotu	IMO	1	9
		INAC	1	4
22-	Defne	IMO	3	20
		SKAL	115	500
23-	Domates	INAC	2	7,25
		IMO	41	94,45
		SKAL	225	180
		ETKO	1	10
		ECO-CERT	4	50,6
24-	Dut	SKAL	50	60
25-	Elma	INAC	499	408
		IMO	159	161,3
		ECO-CERT	60	183,7
		SKAL	350	244,5
		ETKO	143	661
26-	Erik	IMO	24	103,1
		ECO-CERT	26	36,2
		SKAL	21	29,2
		INAC	10	27,32
27-	Fasulye	INAC	16	1096
		IMO	9	9
		ECO-CERT	52	176,5
		SKAL	24	32,5
		ETKO	1	70
28-	Fındık	INAC	1015	1521
		IMO	156	1430
		ECO-CERT	155	1029
		SKAL	55	116,8
29-	Fidan	ETKO	1	23,5
30-	Gül kurusu	IMO	373	105,2
31-	Gül suyu	ECO-CERT	71	13,9
32-	Gül tomurcuğu.	IMO	10	105,2
33-	Gül yağı	IMO	12	105,2
		ECO-CERT	71	13,9
34-	Haşhaş	INAC	113	255,7
		IMO	22	72,4
		ECO-CERT	102	277
35-	Havuç	ECO-CERT	1	5
36-	Ihlamur	ETKO	7	40
		SKAL	4	6,5
37-	Isırgan otu	ETKO	16	59,5
38-	İspanak	INAC	10	85
39-	İncir	INAC	96	307,9
		IMO	274	1138

Tablo 1'in devamı

Sıra No	Ürün Adı	Kontrolör Firma.	Ciftçi Sayısı	İşlenen Alan (Ha)
		ECO-CERT	620	1858
		SKAL	180	219,8
		BCS	13	255,3
		ETKO	14	71,8
40-	Kabak	INAC	5	1
		ECO-CERT	1	2
41-	Karnabahar	INAC	3	2,5
		ECO-CERT	1	1,1
42-	Karpuz	ECO-CERT	1	3
43-	Kapari	IMO	25	10
44-	Kavun	ECO-CERT	1	2,5
45-	Kayısı	INAC	105	862,6
		IMO	60	218,2
		ECO-CERT	41	452
		SKAL	65	150
46-	Kayısı Çek.	INAC	5	15
		ECO-CERT	37	133,1
47-	Kekik	IMO	1	4
		ETKO	31	1753
		SKAL	80	500
		ECO-CERT	1	0,1
48-	Kereviz	ECO-CERT	1	0,4
49-	Kestane	IMO	21	4,85
		BCS	1	2
50-	Kırmızı Pancar	ECO-CERT	1	0,2
51-	Kimyon	INAC	1	25
		IMO	1	18,5
		ETKO	2	43,7
		SKAL	5	27
		ECO-CERT	1	48,1
52-	Kiraz	INAC	1	15,3
		SKAL	20	31,7
		IMO	12	15,53
		ECO-CERT	5	10,7
53-	Kokteyl	IMO	12	12,85
	(kuru meyve)	ECO-CERT	26	36,2
54-	Kuru erik	INAC	1	10
55-	Kuşburnu	INAC	1	5
		ETKO	2	50
56-	Lavanta yağı	IMO	1	19,5
57-	Limon	SKAL	1	0,6
58-	Lovage(tbbibitki)	SKAL	1	0,1
59-	Mandarin	SKAL	30	8,8
60-	Maydanoz	ECO-CERT	1	0,2
61-	Mercimek	INAC	36	830,6
		IMO	4	39,5
		ECO-CERT	24	561,5
		SKAL	40	470,7
		ETKO	2	307
62-	Meyve kokteyl.	IMO	1	1
63-	Mısır	ECO-CERT	1	3,2
64-	Nane	ETKO	16	6,5
		IMO	57	68
65-	Narenciye	INAC	1	6

Tablo 1'in devamı

Sıra No	Ürün Adı	Kontrolör Firma.	Çiftçi Sayısı	İşlenen Alan (Ha)
66-	Nohut	INAC	3	606
		IMO	13	51
		ECO-CERT	69	806
67-	Palamut	ETKO	1	500
		IMO	36	168,7
68-	Pamuk	ETKO	137	1688
		SKAL	350	3270
		INAC	1	16,5
69-	Patates	INAC	1	1
		ETKO	1	4,7
		ECO-CERT	1	2
70-	Pekmez	IMO	1	1
71-	Pelit	IMO	1	1
72-	Pırasa	INAC	1	2,5
		ECO-CERT	1	2
73-	Portakal	SKAL	30	19,4
74-	Rezene	INAC	1	0,1
		ECO-CERT	1	3,5
75-	Salatalık	ETKO	1	150
76-	Sarımsak	INAC	1	0,6
77-	Soğan	INAC	3	12,8
		ECO-CERT	1	2,5
78-	Susam	IMO	19	77,4
		SKAL	25	92
79-	Şeftali	SKAL	19	11,8
		INAC	15	10,6
80-	Termiye	INAC	1	25,8
81-	Üzüm	INAC	155	384
		IMO	224	928,6
		ECO-CERT	494	1081
		SKAL	232	15,9
		ETKO	35	42
82-	Vişne	INAC	268	213,5
		ECO-CERT	75	67,2
		IMO	24	42,43
		ETKO	100	72
83-	Vişne çek.	INAC	1	213,5
84-	Yabani mersin	INAC	1	1
		ECO-CERT	1	0,5
85-	Yabani çamfıstığı.	INAC	1	10
86-	Yabani elma	IMO	1	5
87-	Mercanköşk	SKAL	1	2
88-	Yer fıstığı	ECO-CERT	1	20
89-	Yulaf	INAC	1	1
90-	Zerdali	IMO	88	30
		ECO-CERT	37	133
91-	Zeytin	ECO-CERT	53	404,5
		INAC	14	408,7
		IMO	110	245,9
92-	Zeytinyağı	IMO	56	115,9
		ETKO	1	9
		SKAL	175	162,5
		BCS	10	118,5
		ECO-CERT	346	1331
TOPLAM			12,275	46,523

Kaynak-Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Tarım ve Köy işleri Bakanlığının verilerine göre 2000 yılında organik tarımla üretilen ürün sayısı 90 olur iken, çiftçi sayısı 16.000'e çıkmış ve üretim alanı 60.000 hektara ulaşmıştır.

Çiftçiler genellikle, ülkemizde faaliyete bulunan organik ürün üretip ihraç eden firmalarla sözleşmeli olarak çalışmaktadır. Mehmet Bülbül ve Tülin Yücel tarafından yapılan "Türkiye'de Ekolojik Tarım Yapan Firmaların Analizi" çalışmasına göre ülkemizde 42 adet organik ürün üretimi ile ilgili firma bulunmaktadır. Firmaların 32 adedi İzmir'de olmak üzere otuz dördü Ege Bölgesinde, üçü Karadeniz bölgemizde, ikisi Akdeniz Bölgemizde, biri Doğu Anadolu Bölgemizde, ikisi Orta Anadolu Bölgemizedir. İGEME kayıtlarına göre 31 adet firma organik ürün ihraç etmektedir.

Organik Ürün Üreten Firmalar-

EGE Bölgesinde bulunan üretici firmalar- (İzmir) Akça, Aksoylu, Balsarı, Bilginoğlu, Draško, Emsal, Ethem Özsoy, Good Food, Gobay Dış Ticaret, Hipp, Işık Tarım, Kadioğlu, K.F.C Gıda, Kostanoğlu Tekstil, Mavi Deniz, Necdet Bükey, Nimeks, Oğuzcan Tarım, Orka Tarım, Öztaş Tarım, Pako Tarım, Rapunzel, Rimerna, Saneks, Silver, Susan, Şentaş, Tamsan Gıda, Tariş, Üzümsan, (Muğla) Stadia, Afyon Tarımsal Kalkınma Gül Kooperatifi

KARADENİZ Bölgesinde bulunan üretici firmalar- Arslantürk, Aysan Dış Ticaret, Durak Fındık Sanayii

ORTA ANADOLU Bölgesinde bulunan üretici firmalar- Gökay Soğuk Hava tesisleri, Ankara Harman firması

AKDENİZ Bölgesinde bulunan üretici firmalar- Antalya Nuka, Mersin Kahraman Tarımsal

DOĞU ANADOLU Bölgesinde bulunan üretici firma- Malatya Kırıcı Dış Ticaret

Organik Ürün İhracatı Yapan Firmalar

EGE Bölgesi- (İzmir)- Ahmet Özarı, Alparslan Beşikçioğlu, Ardıç, Arslantürk Gıda LTD.

Bilginoğlu Olive Oil İnd., Blumeks Dış Ticaret LTD., Diyar Tarım, Ethem Özsoy Tarım AŞ, Etna Gıda Sanayi Ticaret LTD. Figsan Dış Ticaret LTD., Franko Meyve İhracat Ticaret AŞ, Işık Organik Gıda AŞ, Kaystar Tarım Ürünleri Sanayii LTD. Necdet Bükey Tarım Ürünleri Ticaret AŞ, Nimeks Ticaret LTD., Osman Akça AŞ, Pagysa AŞ, Rapunzel Organik Tarım LTD. Şirketi, Sunder LTD., Şen İhracat Dış Ticaret, Şentaş Tarım Ürünleri Ticaret LTD., Tamsan Gıda Ürünleri LTD., Tariş, Türer Tarım Orman Ürünleri İthalat İhracat LTD. (Manisa) Ünsoy Tarım Ürünleri Sanayii Ticaret LTD.

KARADENİZ Bölgesi- Durak Fındık Sanayii Ticaret AŞ,

AKDENİZ Bölgesi- Evrenler İhracat İthalat Ticaret LTD. Mezo Zirai Ürünler LTD. , Nu-Ka İthalat İhracat Pazarlama Ltd.

MARMARA Bölgesi- Bursa Bidaş AŞ

ORTA ANADOLU Bölgesi- S.S. Başmakçı 1 no.lu tarımsal kalkınma Kooperatifi-Afyon

3. ÜRETİM YÖNTEMİ İLE İLGİLİ MEVZUAT

Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin amacı “bozulan ekolojik dengeyi yeniden tesis etmek, bitki, hayvan ve insan sağlığını koruyan organik ürünler ve bu ürünlerin üretimi için kullanılacak girdilerin üretimini sağlamak, organik üretimi yurt genelinde yaygınlaştırmak, organik ürünlere talebi artırmak, tüketiciye sağlıklı, kaliteli, organik ürünler sunmak, organik ürün ve girdi ithalatını disipline etmek, organik ürün ihracatını geliştirmek amacıyla; bitkisel, hayvansal ve su ürünlerinin ve bu üretimler için kullanılan her türlü girdilerin organik tarım metoduna uygun şekilde üretilmesi, işlenmesi, ambalajlanması, etiketlenmesi, depolanması ve taşınması ile yurt içinde ve dışında pazarlamasındaki her aşamanın kontrolünün yapılması, sertifikalandırılması, denetlenmesi hususlarında uygulanacak esasları belirlemek”tir.

22.04.2003 tarih ve 25087 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ”Tarımda Kullanılan Organik, Organomineral, Toprak Düzenleyicileri ve Mikrobiyal Gübrelerin Üretimi, İthalatı, İhracatı, Piyasaya Arzı ve Denetimine Dair Yönetmelik” ile organik tarımsal üretimde kullanılabilecek gübre ve benzeri maddeler belirlenerek ilgili hususlar düzenlenmektedir.

Organik tarımsal üretim yapmak isteyen kişi ve kuruluşlar yukarıda adı geçen yönetmeliklerde belirlenmiş kurallar çerçevesinde üretim yapabilir ve ürünlerini pazarlayabilirler. Üretimlerinin ve satışlarının her aşaması ilgili yönetmeliklerde belirlendiği üzere yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından denetlenir ve sertifikalandırılır.

4. ÜRETİM METOTLARI

Her bir ürün için üretim metodu farklı olduğundan aşağıdaki “Üretim metotları” bölümünde genel çizgiler içinde bitkisel ve hayvansal üretim metotları anlatılmaya çalışılacaktır. Organik ürünlerin üretim metotlarına ilişkin detaylı bilgiler yukarıdaki yönetmeliklerde açıklanmıştır.

a. Bitkisel Üretim

Organik tarım yapılacak arazinin çevre kirliliğinden uzak olması esastır. Arazinin karayolundaki anayollara 1 Km.den daha fazla mesafede olması gerekmektedir. Bu mesafe ağır sanayi tesisleri, reaktör, hidrolik ve termik santraller, maden işletmeleri, kentsel atıkların bulunduğu alanlar için 3 Km.ye çıkmaktadır.

Organik tarım yapmak isteyen üretici, öncelikle konvansiyonel üretimden kalan bitki artıklarını topraktan uzaklaştırarak toprağı hazırlar ve daha sonraki yıllarda toprağın havalanmasını sağlayacak , toprağı derinden işlemeyen, traktör kuyruk miline bağlı olarak kullanılan toprak işleme aletleri kullanır. Organik bitkisel üretim yapılacak toprağın Ph değeri 5,5-7 arasında olmalı ve biyolojik ve minerolojik yapısı ve dokusu bozulmamış olmalıdır. Toprak yapısı bozuk olduğu durumlarda yönetmeliğın izin verdiği toprak iyileştiricileri kullanılmalıdır. Üretici toprağıni işlerken pulluk gibi derin kazan aletleri en fazla beş yılda bir kullanabilir; toprağına azot sağlayan bakterilerin idamesi için toprağı derinden işlemeyen traktöre takılarak çekilen tırmık, kültivatör, diskaro gibi ekipmanlarla toprak işlenebilir. Organik tarımda gübreleme ya hayvancılığın organik tarım metoduyla yapıldığı işletmelerden gelen büyük ve küçük baş organik hayvan gübreleri ile, ya da yönetmelikte izin verilen gübre ve toprak iyileştiriciler ile yeşil gübreleme yolu ile yapılır.

Organik tarımda kullanılacak tohum, genetik yapısı değiştirilmemiş, dölllenmiş hücre çekirdeğı içindeki DNA dizimine dışarıdan müdahale edilmemiş, sentetik pestisitler, radyasyon veya mikrodalga ile muamele görmemiş biyolojik formdaki tohumlardır. Organik tarımda kullanılan fide ve fidanların da organik tohumlardan elde edilmiş olmaları ve üretimleri sırasında sentetik bitki besleme ve büyütme maddeleri ile hormonların kullanılmadığı, toprak ve iklim koşullarına uygun olmaları gerekmektedir.

Organik tarımda kimyasal ot öldürücüler, büyümeyi durdurucular ve gerileticiler kullanılamaz. Hastalıklara karşı ancak yönetmelikte izin verilen ürünler kullanılabilir, yabancı

otlar elle veya çapalama yöntemiyle yok edilir. Hastalıklara karşı kültürel, biyolojik ve biyoteknik metotlar uygulanır.

Sulama ise, arazinin özellikleri tespitinden sonra hazırlanan sulama planı çerçevesinde bitkinin ihtiyacına göre yapılır. Suyun basınçlı veya basınçsız kapalı sulama teknikleri ile bitkinin kök bölgesine verilmesi esastır. Bağ, bahçe, seracılık ve örtü altı sebzeçilik sulamalarında damla sulama yöntemi; tarla, mera ve otlak sulamalarında yağmurlama yöntemi uygulanır. Organik tarımda salma sulama teknikleri uygulanmaz.

Ürünün hasadında kullanılan araç ve gereçlerin temiz olması ve çevre kirliliğine yol açmaması esastır. Ürünün toplandığı materyaller tahta, hasır, kendir, kağıt gibi organik yapıdaki materyallerdir.

b. Hayvansal Üretim

Organik hayvansal üretimde kullanılacak hayvanların genetik yapılarının değiştirilmemiş, çevreye, iklim koşullarına ve hastalıklara dayanıklı damızlık hayvanlar olması esastır. Bu hayvanların organik yemlerle beslenmeleri, otladıkları alanlarda organik gübre stoklama kapasitesinin ya da yayılan nitrojen miktarının 170 Kg/N/Ha/Yıl'ı aşmaması gerekmektedir. Hayvanlar serbest otlak alanına sahip olmalı ve kullanılan mera ve otlaklarda kimyasal gübre ve mücadele yapılmamış olmalıdır. Kullanılan yem maddelerinde, bileşik yem maddesi katkı maddeleri, yem işlemeye mahsus yardımcı müstahzarlar ve hayvan beslenmesinde genetik değişimden geçirilmiş organizmalar kullanılamaz. Organik hayvancılık yapılırken kullanılan organik yem maddesi yetersiz kaldığı takdirde veya zorunlu hallerde yönetmeliğin izin verdiği oranda ve belirlenen konvansiyonel yem maddeleri hayvanların beslenmesinde kullanılabilir. Antibiyotikler, koksidiyostatikler, ilaç maddeleri, büyütücüler hayvanların beslenmesinde kullanılamaz. Tedavi genellikle bitkisel ilaçlar, bitki, hayvan veya mineral kaynaklı maddelerle yapılır. Zorunlu durumlarda sertifikasyon ve kontrol kuruluşuna bildirilerek veteriner kontrolünde ilaç verilebilir.

Hayvanların barınaklarının doğal hava ve ışık alması esastır. Zorunlu haller dışında hayvanların bağlanması yasaktır. Barınakların temiz, hayvanların rahat hareket edebilecekleri genişlikte olması, hayvanların hava koşulları uygun olduğu sürece, açık havada ve açık alanlarda beslenmeleri gerekmektedir. Barınakların zemini düzgün, rahat, temiz ve kuru

uzanma dinlenme alanı şeklinde olmalı, kaygan olmamalıdır. Toplam zeminin en az yarısı parçalı veya ızgaralı olmayıp, sert ve düz olmalıdır.

Hayvanların kesiminde, kesim öncesi yatıştırıcı ilaç verilemez, kesim konvansiyonel şekilde yetiştirilen hayvanlarla aynı anda yapılamaz ancak kesimhane gerekli temizlik yapıldıktan sonra kullanılabilir. Her hayvan için asgari kesim yaşları belirlenmiştir.

5. ÜRETİM MALİYETİ

Organik tarım ile yapılan üretim çok farklı ürünler için yapıldığından her bir ürün için üretim metodu ve dolayısıyla ortaya çıkan maliyetler farklıdır. Sürdürülebilir Tarım Çiftçi Yardımlaşma Derneği Başkanı M. Aşkın Sürmeli'nin 11.07.2003 tarihinde NTV haberlerinde yer alan açıklamasına göre sürdürülebilir tarım teknikleri kullanarak toprak işletme maliyetlerinde yüzde 55, gübreleme maliyetinde yüzde 20, kimyasal mücadele maliyetinde yüzde 70, nihai üründe yüzde 50'nin üzerinde maliyet düşüşü sağlanabildiği belirtilmiştir. Aynı haberde Türkiye'de ortalama 170 bin Lira olan buğdayın maliyetini, bir işletmede 70 bin Liraya kadar düşürüldüğü ve verimin de dekara bin kg'ın üzerine çıkarıldığı ifade edilmiştir.

Bir fikir vermesi açısından, FAO* tarafından yurtdışında portakal üretimi için konvansiyonel metot ile organik metodun arasındaki maliyet farkını gösteren çalışmadan yararlanılmış ve iki metot arasındaki maliyet farkını açıklanmaya çalışılmıştır.

---

* FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations- Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) dokümanları arasında bulunan "Economic and Financial Comparison of Organic and Conventional Citrus-growing Systems in Spain" (İspanya'da narenciye üretiminde organik ve konvansiyonel sistemlerin ekonomik ve mali açıdan karşılaştırılması) adlı dokümanda İspanya'da portakal üretiminde her iki üretim metodu kullanıldığında oluşan maliyet farkları, hektar başına Peseta cinsinden hesaplanarak aşağıdaki şekilde tabloya dökülmüştür.

TABLO 2: İSPANYA'DA KONVANSİYONEL ÜRETİM METODU İLE PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ (PESETA/HEKTAR)

	1.yıl	2.yıl	3.yıl	4.yıl	5.yıl	6.yıl-25.yıl
SULAMA SUYU	15 835	33 470	63 340	110 850	142 600	160 000
GÜBRE	31 800	36 880	46 750	61 270	70 063	74 846
BÖCEK, MANTAR, OT MÜCADELESİ	19 151	19 151	83 957	110 595	110 595	135 440
DİĞER GİRDİLER	5 500	6 000	6 500	7 000	7 500	8 000
İŞGÜCÜ(*)	122 400	130 840	140 815	151 860	162 350	172 790
AĞAÇ DEĞİŞİMİ-EKİPMAN TEMİNİ	6 000	8 000	10 000	10 000	10 000	10 000
VERGİ VE SİGORTA	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
TOPLAM	240 686	274 341	391 362	491 575	543 108	601 076

(*): Sulama, Budama, İşgücü ve Makine Kiralama Dahil,

Kaynak: (Adı geçen çalışma)

TABLO 3: İSPANYA'DA ORGANİK ÜRETİM METODU İLE PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ (PESETA/HEKTAR)

	10.yıl	11.yıl-25.yıl
SULAMA SUYU	151 600	151 600
GÜBRE	165 000	165 000
BÖCEK, MANTAR, OT MÜCADELESİ	12 883	12 883
DİĞER GİRDİLER	8000	8 000
İŞGÜCÜ(*)	433 412	433 412
AĞAÇ DEĞİŞİMİ VE EKİPMAN TEMİNİ	10 000	10 000
VERGİ VE SİGORTA	40 000	40 000
SERTİFİKA	16 000	1 000
TOPLAM	836 895	821 895

Kaynak: (Adı geçen çalışma)

TABLO 4: İSPANYA'DA KONVANSİYONEL VE ORGANİK ÜRETİM METODU İLE YAPILAN PORTAKAL ÜRETİM MALİYETLERİ KARŞILAŞTIRILMASI (PESETA/HEKTAR)

	Organik metot	Konvansiyonel metot
SULAMA SUYU	151 600	160 000
GÜBRE	165 000	74 846
BÖCEK, MANTAR, OT MÜCADELESİ	12 883	135 440
DİĞER GİRDİLER	8 000	8 000
İŞGÜCÜ(*)	433 412	172 790
AĞAÇ DEĞİŞİMİ VE EKİPMAN TEMİNİ	10 000	10 000
VERGİ VE SİGORTA	40 000	40 000
SERTİFİKA	1 000	0
TOPLAM	821 895	601 076

(*): (Sulama ,Budama,İşgücü Ve Makine Kiralama Dahil)

Kaynak: (Adı geçen çalışma)

Her iki metot ile yapılan üretim sonucu oluşan maliyetlerde en önemli maliyet farklarını işgücü, böcek, mantar, ot mücadelesi ve gübre kalemleri oluşturmaktadır. Organik tarım daha emek yoğun olarak yapılması gerektiğinden özellikle işgücü kiralama maliyeti en fazla arttıran bir unsur olmaktadır. Buna karşın böcek, mantar ve yabancı ot mücadelesinde kimyasal madde kullanımı olmadığından organik tarım çok daha düşük maliyete sahiptir.

Konvansiyonel tarımda kimyasal gübre, organik tarımda ise organik hayvansal gübre kullanımı maliyet farkına neden olmaktadır. Organik tarımsal metot ile yapılan üretimde diğer maliyet unsurlarına ek olarak sertifikasyon ücretleri yer almaktadır. Sonuç olarak portakal üretiminde yurtdışında organik tarımsal metot ile yapılan üretim konvansiyonel metot ile yapılan göre daha yüksek maliyete sahiptir.

Ülkemizde ise organik metot ile yapılan üretim işgücünün yurtdışına göre daha ucuz olması ve toprağın gelişmiş ülke topraklarına göre daha az kimyasal maddeye maruz kalması nedeni ile daha kolay organik tarıma geçişin mümkün olması sonucu, konvansiyonel tarım metodu ile yapılan üretime kıyasla daha düşük maliyetli olabilmektedir. Sertifika ücretleri ise üretici yerine satın alan firma tarafından üstlenilmekte ve maliyete değil fiyata yansımaktadır. Hastalıklarla mücadelede kimyasal madde kullanımının yasak olması nedeniyle verim düşüklüğüne neden olabileceği söylenmektedir. Ancak bu sav, ekte verilen “Sürdürülebilir Tarım Örneği: Gürsel Tonbul Organik Tarım İşletmesi” makalesinde yer alan bilgilere göre çürütülmektedir. (Ek1)

6. TÜRKİYE’DE ORGANİK TARIM METODU KULLANILARAK YAPILAN ÜRETİM

Türkiye’de 1980’li yılların ortalarında ilk defa İzmir’de başlayan organik metot kullanılarak yapılan üretim 2000 yılında 35 ilde yapılır hale gelmiştir. En fazla organik ürün tarımı yapılan iller İzmir, Malatya, Şanlıurfa, Aydın, Bursa, Hatay, Kütahya, Isparta, Rize, Afyon olarak sayılabilir. 1990-2000 yılları arasında ekolojik tarımın gelişimi üretici sayısı, üretim alanı, üretim miktarı ve ürün çeşidi olarak, aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO 5: TÜRKİYE’DE ORGANİK TARIMIN GELİŞİMİ

Yıllar	1990	1992	1994	1996	1997	1998	1999	2000
Üretici Sayısı	313	1 780	1 600	4 035	7 417	8 199	12 275	13 187
Üretim Alanı(Ha)	1 037	6 077	5 196	15 250	15 906	24 042	46 523	59 649
Üretim Miktarı (Ton)	2 476	13 930	8 843	40 968	47 612	99 300	168 306	237 275,5
Ürün Çeşidi	8	23	20	37	53	67	92	95

Kaynak-Türkiye’de Ekolojik (Organik) Ürün Üretimi Ve Pazarlaması – Fatma Akkaya, Haluk Tokgöz, Betül Sayın,Burhan Özkan

1999 yılı itibarıyla ürün bazında üretim miktarları ise Tablo 6’da verilmiştir.

TABLO 6: 1999 YILI ORGANİK ÜRÜN ÜRETİM MİKTARLARI

Sıra No	Ürün adı	Üretim(ton)	Sıra No	Ürün adı	Üretim(ton)
1-	Adaçayı	755	47-	Kekik	1101,3
2-	Ahududu	188,56	48-	Kereviz	8
3-	Anason	130,06	49-	Kestane	3,5
4-	Antep fıstığı	929,6	50-	Kırmızı Pancar	10
5-	Armut	8110,5	51-	Kimyon	258,6
6-	Arpa	30	52-	Kiraz	365,9
7-	Ayçiçeği	20	53-	Kokteyl (kuru meyve)	444
8-	Ayva	850,5	54-	Kuru erik	0,8
9-	Badem	255,8	55-	Kuşburnu	131
10-	Bal	1128,7	56-	Lavanta yağı	1,2
11-	Bezelye	30	57-	Limon	12
12-	Biber	794,93	58-	Lovage(tubbi)	0,5
13-	Biberiye	14,75	59-	Mandarin	700
14-	Böğürtlen	150	60-	Maydanoz	2
15-	Brokoli	5	61-	Mercimek	3212,05
16-	Buğday	3982,5	62-	Meyve kokt.	1
17-	Bulgur	12000	63-	Mısır	150
18-	Ceviz	22654	64-	Nane	422,4
19-	Çam fıstığı	1245,39	65-	Narenciye	7,5
20-	Çilek	2279,9	66-	Nohut	1349,7
21-	Çörekotu	7,2	67-	Palamut	3700
22-	Defne	353,68	68-	Pamuk	23520,65
23-	Domates	7095,42	69-	Patates	130
24-	Dut	50	70-	Pekmez	1,2
25-	Elma	24038	71-	Pelit	1
26-	Erik	1818,68	72-	Pırasa	132
27-	Fasulye	1290,5	73-	Portakal	500
28-	Fındık	5411	74-	Rezene	10,25
29-	Fidan	2	75-	Salatalık	250
30-	Gül kurusu	3	76-	Sarımsak	16,2
31-	Gül suyu	42,9	77-	Soğan	703
32-	Gül tomurcuğu	15	78-	Susam	330
33-	Gül yağı	47,67	79-	Şeftali	890
34-	Haşhaş	603	80-	Termiye	5
35-	Havuç	200	81-	Üzüm	7182,9
36-	İhlamur	60	82-	Vişne	744
37-	Isırgan otu	90	83-	Vişne çek.	0,2
38-	İspanak	85	84-	Yab. Mersin	3,4
39-	İncir	7840,95	85-	Yab Çamfıstığı.	1
40-	Kabak	66,17	86-	Yabani elma	7,2
41-	Karnabahar	170	87-	Mercanköşk	0,1
42-	Karpuz	100	88-	Yer fıstığı	0,8
43-	Kapari	5	89-	Yulaf	0,3
44-	Kavun	150	90-	Zerdali	1080,5
45-	Kayısı	10822,4	91-	Zeytin	3310
46-	Kayısı Çek.	508	92-	Zeytinyağı	1174,04
	TOPLAM				168 306

KAYNAK: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Görüldüğü üzere organik metot kullanılarak yapılan üretimde ağırlıklı olarak incir, kayısı, üzüm, pamuk gibi geleneksel ihraç ürünlerimiz ön plana çıkmaktadır.

7. DÜNYADA ORGANİK TARIM METODU KULLANILARAK YAPILAN ÜRETİM

Yapılan araştırmalar sonucu dünyada organik metot ile yapılan üretimin giderek arttığı, özellikle gelişmiş ülkelerin artan talebi doğrultusunda yaygınlaşma eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Avrupa’da organik tarım metodu ilk 1924 yılında Rudolf Steiner’in biyodinamik tarım konusundaki çalışmaları ile başlamış, 1930 ve 1940’larda İsviçre’de Hans Mueller, İngiltere’de Lady Eve Balfour ve Albert Howard’ın çalışmaları ile gelişmiş ve aynı yıllarda Japonya’da Masanobu Fukuoka tarafından uygulanmaya başlanmıştır. 1960’larda Avrupa’da birçok işletme organik tarıma dönüşmüş ve 1990’lara gelindiğinde devletçe desteklenmeye başlanmıştır.

2003 yılında yapılan bir araştırmaya göre dünyada 22,8 milyon hektardan fazla bir alanda organik tarım yapılmaktadır. Dünya ülkelerinin organik tarım yapılan alanları ve bu alanların toplam tarımsal alana oranı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO 7: ORGANİK TARIM ALANI (HEKTAR) VE TOPLAM TARIMSAL ALANA OLAN ORANI (%)

ÜLKE	HEKTAR	ÜLKE	ORAN(%)
AVUSTRALYA	10,500,000	LİEHTENSTEİN	17,00
ARJANTİN	3,192,000	AVUSTURYA	11,30
İTALYA	1,230,000	İSVİÇRE	9,70
ABD	950,000	İTALYA	7,94
İNGİTERE	679,631	FİNLANDİYA	6,60
URUGUAY	678,481	DANİMARKA	6,51
ALMANYA	632,165	İSVEÇ	6,30
İSPANYA	485,079	ÇEKOSLOVAKYA	5,09
KANADA	430,600	URUGUAY	4,00
FRANSA	419,750	İNGİTERE	3,96
ÇİN	301,295	ALMANYA	3,70
AVUSTURYA	285,500	NORVEÇ	2,62
BREZİLYA	275,576	SLOVAKYA	2,40
ŞİLİ	273,000	AVUSTURALYA	2,31
ÇEKOSLOVAKYA	218,114	KOSTA RİKA	2,00
İSVEÇ	193,611	ESTONYA	2,00
DANİMARKA	174,600	HOLLANDA	1,94
UKRAYNA	164,449	ARJANTİN	1,89
FİNLANDİYA	147,943	PORTEKİZ	1,80

Tablo 7'nin Devamı

ÜLKE	HEKTAR	ÜLKE	ORAN(%)
FİNLANDIYA	147,943	PORTEKİZ	1,80
MEKSİKA	143,154	MACARİSTAN	1,80
UGANDA	122,000	LÜKSEMBURG	1,71
MACARİSTAN	105,000	İSPANYA	1,66
İSVİÇRE	102,900	BELÇİKA	1,61
PERU	84,908	ŞİLİ	1,50
PORTEKİZ	70,657	FRANSA	1,40
YENİ ZELANDA	63,438	UGANDA	1,39
PARAGUAY	61,566	BELİZE	1,30
EKVADOR	60,000	İSRAİL	1,25
SLOVAKYA	58,706	LATVİYA	0,79
TÜRKİYE	57,001	EKVADOR	0,74
GÜNEY AFRİKA	45,000	İRLANDA	0,68
POLONYA	44,866	SLOVENYA	0,67
HİNDİSTAN	41,000	SRİ LANKA	0,65
ENDONEZYA	40,000	YUNANİSTAN	0,60
HOLLANDA	38,000	KANADA	0,58
KIBRIS	31,118	PAPUA YENİ GİNE	0,41
İRLANDA	30,070	DOMİNİK CUM.	0,40
KOLOMBİYA	30,000	UKRAYNA	0,40
NORVEÇ	26,673	YENİ ZELANDA	0,38
BELÇİKA	22,410	TUNUS	0,36
ESTONYA	20,141	GUATEMALA	0,33
LİTVANYA	20,000	EL SALVADOR	0,31
BOLİVYA	19,634	POLONYA	0,30
ROMANYA	18,690	YUGOSLAVYA	0,30
TUNUS	18,255	SURİNAM	0,28
SRİ LANKA	15,215	PERU	0,27
YUGOSLAVYA	15,200	PARAGUAY	0,26
MISIR	15,000	PANAMA	0,24
DOMİNİK CUMHUR.	14,963	İZLANDA	0,24
GUATEMALA	14,746	KOLOMBİYA	0,24
FAS	11,956	A.B.D	0,23
KOSTA RİKA	8,974	AZERBAYCAN	0,20
KÜBA	8,495	ROMANYA	0,20
İSRAİL	7,000	LİTUANYA	0,19
NİKARAGUA	7,000	MISIR	0,19
LİTUANYA	6,769	MARİTUS	0,15
ZAMBİYA	5,688	FAS	0,14
İZLANDA	5,466	TÜRKİYE	0,14
GANNA	5,453	MEKSİKA	0,13
SLOVENYA	5,280	KÜBA	0,13
RUSYA	5,276	SENEGAL	0,10
TANZANYA	5,155	JAPONYA	0,10
PANAMA	5,111	NİKARAGUA	0,09
JAPONYA	5,083	ENDONEZYA	0,09
EL SALVADOR	4,900	PAKİSTAN	0,08
PAPUA YENİ GİNE	4,265	BREZİLYA	0,08
TAYLAND	3,429	LÜBNAN	0,07
KAMERUN	2,500	HONDURAS	0,06
SENEGAL	2,500	ÇİN	0,06
AZERBAYCAN	2,500	BOLİVYA	0,06
LÜKSEMBURG	2,141	KORE	0,05
PAKİSTAN	2,009	GÜNEY AFRİKA	0,05
FİLİPİN	2,000	FİJİ	0,04
BELİZE	1,810	JAMAİKA	0,04

Tablo 7'nin Devamı

ÜLKE	HEKTAR	ÜLKE	ORAN(%)
HONDURAS	1,769	GANA	0,04
MADAGASKAR	1,230	KIBRIS	0,04
KORE	902	HİNDİSTAN	0,03
LİEHTENSTEİN	690	KAMERUN	0,03
BULGARİSTAN	500	GUYANA	0,02
KENYA	494	TAYLAND	0,02
GUYANA	425	FİLİPİN	0,02
MALAVİ	298	ZAMBİYA	0,02
LÜBNAN	250	TANZANYA	0,01
SURİNAM	250	LAOS	0,01
JAMAİKA	205	MALAVİ	0,01
FİJİ	200		
MARİTUS	175		
LAOS	150		
MALEZYA	131		
GÜRCİSTAN	120		
BENİN	81		
SURİYE	74		
KIBRIS	52		
NEPAL	45		
ZİMBAVE	40		
VİETNAM	2		
TOPLAM	22,811,267		

Kaynak: SOEL-ARAŞTIRMASI-ŞUBAT 2003- Development And State Of Organic Agriculture World-Wide Minou Yussefi

Not: Tablo içinde yer alan ülkemize ait rakam 2001 yılı rakamı olup MOAN Akdeniz Organik Tarım Network tarafından hazırlanmış bir rapordan alınmıştır. Yukarıdaki tablonun oluşumunda ülke rakamları farklı kaynaklardan yararlanılarak yapıldığından , farklı yıllara ait olma olasılığı mevcuttur.

Tablodan da görüleceği üzere Avustralya organik tarım yapılan en geniş araziye sahip iken , Diğer ülkelerle kıyaslandığında, Avrupa kıtasında bulunan ülkeler, tarımsal arazilerinin daha çok bölümünde organik tarım yapmaktadırlar. Avrupa ülkelerinde uygulanan teşvik politikalarıyla organik tarım özendirilmekte ve organik ürün tüketimi doğal beslenmeye olan ilginin artışıyla artma eğilimi göstermektedir. Nitekim ülkemizde yapılan organik ürün üretimi Avrupa ülkelerinden gelen talep doğrultusunda yapılıp, bu ülkelere ihraç edilme şeklinde başlamıştır.

8. TİCARET

Ülkemizde tümüyle dış pazara yönelik yapılan organik tarım ilk 1985 yılında kuru üzüm, kuru incir ve kuru kayısı ihracatı ile başlamış, günümüzde ihraç edilen ürün sayısı 65'e çıkmıştır. 1998 yılı itibarıyla ihraç edilen ürün miktarı ürün bazında aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO 8- ÜLKEMİZDE İHRAÇ EDİLEN ORGANİK ÜRÜN MİKTARI (TON)

Sıra No	Ürün Adı	İhraç Tutarı (Ton)	Sıra No	Ürün Adı	İhraç Tutarı (Ton)
1-	Adaçayı	12,7	31-	Kapari	5
2-	Ahududu	9,2	32-	Kayısı	5579,12
3-	Anason	35,16	33-	Kayısı Çek.	91,9
4-	Antep fıstığı	244,5	34-	Kekik	44,9
5-	Armut	92,7	35-	Kimyon	22
6-	Ayva	5	36-	Kiraz	44,5
7-	Badem	10	37-	Kokteyl (kuru meyve)	108,8
8-	Bal	117,7	38-	Lavanta yağı	0,2
9-	Biber	241,53	39-	Mandarin	76,25
10-	Biberiye	14,75	40-	Mercimek	844,05
11-	Bulgur	39,9	41-	Meyve kokt.	0,75
12-	Ceviz	62,6	42-	Nane	174,8
13-	Çam fıstığı	94,89	43-	Nohut	1182,9
14-	Çilek	1433	44-	Palamut	20
15-	Çörekotu	7,2	45-	Pamuk	5300
16-	Defne	18,68	46-	Pekmez	1,2
17-	Domates	1458,72	47-	Rezene	2
18-	Elma	1607,8	48-	Sarımsak	9
19-	Erik	96,2	49-	Soğan	171,4
20-	Fasulye	258,5	50-	Susam	6,2
21-	Fındık	1370,5	51-	Şeftali	39,1
22--	Gül kurusu	0,84	52-	Üzüm	3501,3
23-	Gül suyu	4,24	53-	Vişne	227
24-	Gül tomurcu.	7,7	54-	Vişne çek.	0,2
25-	Gül yağı	1,9	55-	Yaban mersini	2,5
26-	Haşhaş	156,6	56-	Yabani elma	5,2
27--	Ihlamur	15,7	57-	Zerdali	58
28-	Ispanak	32	58-	Zeytin	19
29-	İncir	2323,6	59-	Zeytinyağı	330
30-	Kabak	26,17		TOPLAM	27 667,25

Kaynak- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Ekolojik ürünlerin ihracatı kayda bağlanmış olup Ege İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği kayıt ve ihracata yönelik işlemlerde koordinatör Birlik olarak tayin edilmiştir. Ege İhracatçılar Birliği kaynaklarına göre yıllar itibarıyla Türkiye'nin Organik ürün ihracatı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı verileri ile Ege İhracatçılar Birliği tarafından hazırlanan veriler arasında fark bulunmaktadır. Bu farkın nedenleri olarak bir kısım ihracatçının Birliğe kayıt yaptırmamaları ve bakanlık verilerinde işlenmemiş ürün değerlerinin, Birlik kayıtlarında ise işlenmiş ürünlerin yer alması gösterilmektedir.

**TABLO 9: YILLAR İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN ORGANİK ÜRÜN İHRACATI
(M: MİKTAR: TON, D: DEĞER: 1000 \$)**

Ürünler	1999		2000		2001		2002	
	M	D	M	D	M	D	M	D
Kuru Üzüm	3 289	4 150	4 028	4 610	5 413	4 877	5 354	4 959
Kuru İncir	1 580	3 556	1 733	3 308	2 207	4 765	1 326	4 248
Fındık	879	4 036	1 039	4 009	1 878	5 076	2 982	4 722
Kuru Kayısı	1 045	3 033	1 050	2 344	1 050	2 085	1 710	3 608
Nohut	934	818	679	598	1 035	827	1 155	934
Dondurulmuş Meyve	-	-	-	-	1 163	1 368	1 089	964
Mercimek	616	575	897	788	1 097	841	719	487
Dondurulmuş Sebze	48	30	-	-	575	355	621	369
Elma Suyu	555	761	290	388	142	138	388	367
Pamuk Elyafı	169	356	175	299	92	184	320	483
Kuru Erik	116	175	213	253	351	460	105	165
Çamfıstığı	36	696	52	787	54	726	90	1 450
Diğer Meyve suları	15	52	236	363	100	152	86	116
Zeytinyağı	381	872	15	48	13	30	25	65
Antepfıstığı	45	371	21	162	51	307	23	128
Kuru fasulye	111	122	120	118	172	489	9	10
Biber	131	166	145	217	13	93	8	46
Haşhaş	137	172	165	208	-	-	-	-
TOPLAM (Diğerleri Dahil)	11,679	23 562	12 047	20 837	17 725	27 587	17 037	27 437

Kaynak-Ege İhracatçılar Birliği

Ülkemizden ihraç edilen organik ürünlerin ülke bazındaki dağılımı ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

TABLO 10: TÜRKİYE’NİN EKOLOJİK ÜRÜN İHRACATININ ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (1999)

ÜLKELER	İHRACAT (TON)	ÜLKE PAYLARI(%)
ALMANYA	3.690	35,9
HOLLANDA	1.840	17,9
İSVİÇRE	1.330	12,9
İNGİLTERE	1.042	10,2
FRANSA	777	7,6
DANİMARKA	298	2,9
İTALYA	182	1,8
AVUSTURYA	151	1,5
BELÇİKA	95	0,9
İSVEÇ	60	0,6
ABD	478	4,7
TOPLAM	11.679	100

Kaynak: İGEME

Tablodan da görüleceği üzere, organik metotla üretilen ürünlerin ana alıcısı Almanya’dır. Önümüzdeki yıllarda Amerika Birleşik Devletleri yanında Kanada ve Japonya’daki talep artışlarına paralel olarak, ekolojik ürünlerimizin bu pazarlara girmesi mümkün görülmektedir.

Ülkemizde organik ürün ithalatı yapılmamaktadır. Ülke üretimi ihraç amaçlı yapılmasına rağmen, üretim miktarına göre ihracatın düşük seviyede olmasının nedenleri olarak yeterli talep olmaması durumunda ürünün üreticiden alınmayarak ihraç edilmemesinin dışında, gerektiği şekilde kayıtlara geçmemesi, sertifikalı olmasına rağmen konvansiyonel ürün olarak satılabilmesi sayılabilir.

9. TALEP

Ülkemizde organik ürünlere olan talebin durumunu belirlemek amacıyla Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü tarafından “İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde Tüketicilerin Çevre Dostu Tarım Ürünlerine Yönelik Potansiyel Talebinin Tahminlenmesi” adı altında bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucu elde edilen bilgiler özetlenecek olursa;

- Ankete katılan tüketicilerin %91.3'lük bölümünün organik ürün kavramını ya hiç duymadıkları ya da yanlış bildikleri.
  - Özellikle yaş meyve ve sebze alışverişlerinde pazarı tercih ettikleri (% 80.50),
  - Yapılan yayınların etkisiyle daha çok hormonlu olarak bilinen domates ve diğer sera ürünlerinde, organik ürünleri konvansiyonel ürünlere göre, sağlığa zararlı olmadıkları garantilenmesi durumunda tercih edebilecekleri,
  - Hane halkı gelirinin yüksekliği ve satın alınacak miktarın azlığının organik ürüne ödenebilecek farkın kabullenilmesinde olumlu yönde etkili olduğu, ancak konvansiyonel ürünün fiyatı zaten yüksekse farkın kabullenilmesinin daha zor olduğu,
  - Halihazırda organik ürünün fiyatının konvansiyonel ürüne göre 2 veya 3 misli olmasının organik ürünün tercih edilememesi nedeni olduğu, farkın %2 olması halinde organik ürünün tercih edilebileceği,
  - Organik ürünleri daha çok gelir düzeyi yüksek, orta yaşın üzerinde ve sağlık riskleri açısından duyarlı tüketicilerin tercih ettiği,
- gözlenmektedir.

Bu bilgiler ışığında, ülkemizde yeterli tanıtımın yapılması ve organik ürünlerin büyük marketlerde bulunan özel bölümler yerine semt pazarlarında satılması ve maliyeti artırıcı küçük pahalı ambalaj ürünleri yerine, daha ekonomik şekilde ambalajlanması durumunda fiyat farkının azalabilmesi durumunda iç tüketimin de artabileceği söylenebilir.

Uluslar arası piyasalarda ise organik ürünlere olan talep giderek artmakta ve özellikle gelişmiş ülkelerde organik ürün üretimi ve tüketimi devletlerce de desteklenmektedir. 2001 yılında Uluslararası Ticaret Merkezince (ITC) yapılan çalışmada yer alan bilgilere göre organik ürünlerin perakende satış tutarları 2000 yılı için 17.5 milyar ABD Dolarını bulmaktadır. Bu tutar her ne kadar toplam gıda satışının ülke bazında en fazla %3'ünü oluşturuyorsa da gelecek yıllar içinde ülke bazında %10 ile %30 arasında değişen oranlarda pazarda bir büyüme beklenmektedir. Dünya genelinde organik ürün pazarına ilişkin tablo aşağıda verilmektedir.

**TABLO 11- ORGANİK ÜRÜNLER İÇİN ULUSLAR ARASI PAZAR
2000 YILI TAHMİNLERİ (ITC 2001)**

Ülke	Perakende Satışlar (ABD Dolar) (**)	Toplam Gıda Satışı İçindeki Payı(%)	Orta Vadede Beklenen Büyüme (%)
ALMANYA	2,200-2,400	1,25-1,5	10-15
İNGİLTERE	1,000-1,050	1,0	25-30
İTALYA	1,000-1,050	1,0	15-20
FRANSA	800-850	1,0	15-20
İSVİÇRE	460-470	2,0-2,5	15-20
DANİMARKA	350-375	2,5-3,0	10-15
AVUSTURYA	250-275	2,0	10-15
HOLLANDA	225-250	0,75-1,0	10-15
İSVEÇ	175-200	1,0	20-25
DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ(*)	300-500	-	-
ABD	8,000	1,5-2,0	20-25
JAPONYA	2,500	-	-
TOPLAM	17,500		

(*)Belçika,Finlandiya,Yunanistan,İrlanda,Portekiz,İspanya, Norveç

(**)2000 Yılı İçin Ortalama Kurlar Üzerinden

Dünya pazarlarında organik ürün talebini en çok güvenilirliğinin sorgulanması ve satış fiyatlarının yüksekliği etkilemektedir. Dünya genelinde tüketicinin sağlıklı ürün tüketme eğilimi artmakta ve özellikle genetik değişime uğratılmış ürünlere karşı oluşan dirençle birlikte organik ürünlere olan ilgi artmaktadır. Özellikle Avrupa Birliğine dahil ülkelerde tüketiciyi korumak amacıyla sertifikasyon kuruluşlarınca denetlenen organik ürünlere logo konulması zorunluluğu getirilmekte böylece organik ürünlere olan güvenin sağlanması amaçlanmaktadır. Diğer taraftan organik ürünler hakkında tüketicilere bilgi verilmesi, büyük perakende satış merkezlerinde bu ürünlerin satışının sağlanması, üretim aşamasında üreticinin teşvik edilerek maliyetin düşürülmeye çalışılması gibi faaliyetlerle organik ürün talebi ve arzının artışı hedeflenmektedir.

10. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sağlık ve çevre sorunlarına yol açmamak amacıyla, insan sağlığına zararlı kimyasal maddelerin kullanılmadığı tarımsal üretim biçimi olan organik (ekolojik) tarım gerek dünyada gerek ülkemizde giderek daha çok önemsenmeye başlamıştır. Her ne kadar günümüzde toplam tarımsal üretimin çok ufak bir yüzdesi organik tarımsal üretim metodu ile yapılmakta ise de sürdürülebilir ekonomi için çevre ve insan sağlığının öneminin öne çıkışı ile önümüzdeki yıllarda toplam tarımsal üretim içindeki payın %10-%30 arasında oluşması beklenmektedir.

Organik tarımın günümüzde istenen gelişimi göstermemesinin nedenlerinin başında, gerek tüketicilerin gerek üreticilerin bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması gelmektedir. Organik tarım için gerekli olan teknik bilginin çiftçiye aktarılması yoluyla daha etkin, verimli ve güvenilir üretim mümkün olabilecektir. Ülkemizde son 5-6 yıldır yapılan kurslarla teknik elemanlar eğitime çalışılmıştır. Tarım ve Köy işleri Bakanlığının DPT desteği, ETO, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinin katkısı ile yılda iki defa kısa kurslar düzenlenmiş ayrıca Bakanlık her ildeki eğitim-yayım şubesi elemanlarına iki defa seminer vermiştir. Bu kurslarda ekolojik tarım temel bilgileri ve ülkemiz uygulamaları aktarılmaktadır. Ancak üretim teknikleri hakkında ayrıntılı bilgi veren kurs veya kaynak bulunmamaktadır. Bu kursların dışında danışman firmalar teknik elemanları aracılığı ile ürün bazında genel konularda bilgi aktarılmaktadır. Ancak biyolojik mücadele, dayanıklı anaç ve çeşitler, endüstriye uygun çeşitler gibi konularda bilgiler uygulamaya konulamamakta ve kimyasal ilaçları ikame edebilecek maddeler hakkında bilgi çiftçiye aktarılmamaktadır. Ülkemiz koşullarında küçük çaplı çiftçilerin kıt kaynakları nedeniyle gerek danışmanlık gerek sertifika ücretini ödemekte zorlanmaları da bilgi aktarımını etkilemektedir. Ayrıca ülkemizde organik tarım teknikleri hakkında yapılan araştırmalar sınırlıdır. Organik tarım bilgileri Ziraat Fakülteleri dersleri içinde yer almakla birlikte, ayrı lisans veya lisans üstü programlar yoktur. Çok yeni bir gelişme olarak, 2003 Eylül ayı sonunda Kelkit'e açılan Meslek Lisesinde organik tarım dersleri verileceği ifade edilmektedir. Yurtdışında bazı ülkelerde lise eğitiminin içinde dahi bazı bilgiler aktarılmakta ve üniversite eğitimi içinde ayrı uzmanlık programları yer almaktadır.

Gereken eğitim ve tanıtım ile beraber organik ürün üretiminin ve tüketiminin artması beklenmektedir. Yukarıdaki bölümlerde de söz edildiği üzere ülkemizde organik ürün

hakkında bilgi sahibi olan kesim nüfusun ancak çok az bir yüzdesini oluşturmaktadır, bu durum dünya ülkeleri içinde aynıdır. Organik ürünlerin güvenilirliğinin ispatlanması ve bunun tüketiciye en etkin şekilde duyurulması tüketimi artıracaktır. Bu konuda, medya kuruluşlarına, sertifikasyon kuruluşları ile tüketici koruma derneklerine görev düşmektedir.

Ayrıca organik ürünler genellikle küçük pahalı ambalajlar içinde satılmakta ve sertifikasyon zorunluluğundan gelen artı maliyet gereğinden fazla satış fiyatına yansıtılmaktadır. Gelir seviyesi düşük olan ülkelerde, üretici de, hem üretimin uygun teknikler kullanılmadığında pahalı olabilmesi hem de satışın satın alma gücüne bağlı olarak sınırlı olması nedenleriyle, organik ürün üretiminden çekinebilmektedir.

Organik tarımda bir diğer sorun, kimyasal gübre yerine kullanılacak hayvansal gübrenin, hayvancılığın olmadığı yöreler için bir sorun teşkil etmesidir. Sulama konusunda da, su kaynağının üreticiye ait olmaması durumunda, yağmurlama veya damlatma yöntemi uygulanmasında zorluklarla karşılaşmaktadır.

İşgücünün pahalı olduğu ülkelerde organik tarım üreticiler için konvansiyonel tarıma oranla daha yüksek bir maliyete yapılabilmektedir. Ülkemiz koşullarında işçilik ucuz gibi görünse de tarım kesiminde çalışan küçük çiftçinin ücretli işçi çalıştırması ve bulması zordur. Ayrıca malını satmakta zorlandığı yıllarda işçilik ücretleri satış fiyatını aşabilmektedir. Ancak bu satış sorunu, anlaşmalı olarak yapılan organik tarım için konvansiyonel tarıma göre daha az yaşanmaktadır.

Özetlemek gerekirse, anlaşmalı çiftçiye yeterli teknik bilgi aktarımı ile ülke koşullarına uygun, özellikle hayvancılığın geliştiği yörelerde, dışa bağlı olmaksızın yapılacak organik ürün üretimi, ülkemiz gibi toprağı kimyasal maddelerle fazla kirlenmemiş ülkeler için daha ucuza yapılabilmesiyle gelecek yıllarda önemli bir ihracat imkanı yaratabilecek ve tüketicinin de bilgilendirilmesi ile beraber dış tüketimin yanında iç tüketimde de payını artırabilecektir.

KAYNAKÇA

-Development and State of Organic Agriculture World-wide- Minou Yussefi- Stiftung Oekologie & Landbau(SOEL)

-Factors Influencing Organic Agriculture Policies with a Focus on Developing Countries- Nadia Scialabba Food and Agriculture Organization of the United Nations- IFOAM 2000

-Special. Organic Agriculture and FAO- Nadia Scialabba
www.fao.org/sd/Epdirect/Eptext.htm

-Economic and Financial Comparison of Organic and Conventional Citrus-growing Systems in Spain- Juan Eco, Julia Igual ,Ricardo J-Server FAO
www.fao.org/DOCREP/003/AC117E/ac117e03.htm

-World Agriculture: towards 2015/2030 fao/docrep/004/y3557e09.htm

-Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik –Resmi Gazete 11.07.2002 Sayı:24812

-Tarım ve Köy işleri Bakanlığı –Organik Tarım Nedir?
tarim.gov.tr/arayuz/5/icerik.asp?fl=uretim/organiktarim/organik_tarim.htm

-Tarım ve Köy işleri Bakanlığı –Organik Tarım istatistikleri
tarim.gov.tr/arayuz/5/icerik.asp?fl=uretim/istatistikler/istatistikler_tarim.htm

-Tarım ve Köy işleri Bakanlığı –Tarımsal Üretim
tarim.gov.tr/arayuz/5/icerik.asp?fl=tarim_sektor/index.htm

-Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu 14-16 Kasım 2001 – Düzenleyen Kuruluşlar Narenciye ve Seracılık Araştırma Enstitüsü ve ETO Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği

Bildiriler-

Ekolojik Tarım: Genel bir Bakış- Uygun Aksoy

Ekolojik(Organik) Tarım Mevzuatı- Namık Kirazlar

Ekolojik Tarımda İç Pazarın Gelişimi- H.Serpil Kayahan

Türkiye’de Organik Tarım Ürünleri İhracatının Dünü, Bugünü ve Geleceği- Meral Gündüz,
Dilek Koç

Türkiye’de Ekolojik Tarım Yapan Firmaların Analizi- Mehmet Bülbül, Tülin Yücel

AB’de Organik Tarım Uygulamaları, İzlenen Politikalar ve AB’ye organik Ürün Dış Satım
Olanakları-Cengiz Sayın, Burhan Özkan

Türkiye’de Organik Ürün Talebi: Tüketicinin Kalite için Ödemeye Gönüllü Olduğu Fiyat

Farkı-Ali Koç,Nermin Akyıl,Y.Erdal Ertürk, M.Uğur Kandemir

Türkiye’de Ekolojik (Organik) Ürün Üretimi ve Pazarlaması –Fatma Akkaya, Haluk
Tokgöz , Betül Sayın, Burahan Özkan

-Türkiye’de Organik Pamuk Tarımının Bugünü ve Geleceği- M.Nefi Kısakürek, Nazife
Eroğlu- aeri.org.tr/teblig/n kysakurek

-Organik Tarım Ürünleri-Türkiye’nin Dış Ticareti-
igeme.org.tr/tur/sektor/organik/organik2.htm

-Türkiye’de Organik Tarım -izmir-tarim.gov.tr/solsutun/ekotar/ekoturk.htm

-Organik Tarımın Avantaj ve Dezavantajları -izmir-tarim.gov.tr/ekotar/ekavdez.htm

-Ekolojik Tarımın İlkeleri- ETO-Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği-eto.org.tr

-SKAL Tariff paper-skal

- Ekolojik tarım maliyeti 560 azaltdı-11.07.2003 tarihli haber-
ntv.com.tr/news/163245.asp?cp1=1

-Organik tarıma 30 milyon dolarlık üs-Nurten Erk- Hürriyet Gazetesi 24.9.2003

-Sürdürülebilir Tarım Örneği: Gürsel Tonbul Organik Tarım İşletmesi-M.Aşkın Sürmeli-
tb.yayin.gov.tr/turktarim/sayi145/kapak05.htm

EK 1:

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM ÖRNEĞİ: GÜRSEL TONBUL ORGANİK TARIM İŞLETMESİ

M. Aşkın SÜRMEİ

Sürdürülebilir Tarım Çiftçi Yardımlaşma Derneği Başkanı

Gürsel Tonbul hanım: 1996 yılı haziran ayında işletmesinin sürekli zararına artık tahammül edemediğini, müteaddit defalar bir çok tarımcı ve üniversite öğretim görevlilerini davet ederek işletmesi için önerilen tüm teknik ve teorik uygulamaları yaptığını ancak; sonuç alamadığını, arazisini satmayı düşündüğünü ve son çare olarak Derneğimize başvurduğunu açıklayarak, Sürdürülebilir Tarım Çiftçi Yardımlaşma Derneği (Bundan sonra metinde DERNEK olarak geçecektir.)'nden teknik yardım talep etmiştir. Dernek yetkilileri işletmeyi ziyaret etmiş ve yapılan görüşme sonunda kendileri için üç yıllık bir program hazırlanmış, işletmesinin küçük bir bölümünde bu uygulamaya başlanması tavsiye edilmiştir. Ancak, kendisi riski göze aldığını ve tüm işletmesinde hemen Sürdürülebilir Tarım Teknikleri uygulanmasına geçmeyi kararlaştırmıştır. Dünyada ilk defa bir işletme tüm olarak ve hemen tüm risk ve belirsizlikleri göze alarak uygulama hemen başlatılmıştır. Dernek, İşletme sahibine üç yıllık bir aksiyon planını yazılı olarak vermiş ve tüm aksiyonlar bu çerçevede yapılmıştır.

Aksiyon planının ilk uygulaması; 1996 haziran ayı içinde başlatılmış, sürekli kimyasal gübre ve sürümler nedeniyle bünyesi ve biyolojik dengesi bozulmuş olan tarım topraklarında mikrobiyolojik hayatın yeniden tesisi ve canlandırılması için; doğal toprak mikroorganizmaları ve bunların üç aylık besin maddeleri ile toprak analizlerine göre eksikliği tespit edilen iz elementleri içeren organik bir preparat uygulaması, hemen tüm alanlarda yapılmıştır.

Toprak iyileştirme ile başlatılan aksiyon; yine organik bir preparat olan o tarihte Hümik Asitler olarak adlandırılan preparat, damlama sulama ve yaprak uygulamaları ile sürdürülmüştür. Aynı yıl meyve kalitesi ve miktarının artırılması için; şekerpancarı küspesinden elde edilen, organik potasyum ihtiva eden toz gübre ve Mazıdağı fosfat kaynaklarından hazırlanan toz fosfor kayaçlar uygulanmıştır.

Bu toprak ıslahı ve bitki besleme uygulamalarının yanı sıra; mevcut ve sonradan ortaya çıkan hastalık ve zararlılar için IFOM temel standartlarına uygun olarak Arap Sabunu, Tütün Suyu, Sarımsak Suyu, Kükürt ve Bordo Bulamacı gibi doğal organik intektisit ve fungusitler uygulanmıştır.

Bütün bunlara paralel olarak; her üretim parselinin bir köşesinde küçük bir alanda yerli floradan oluşan bir habitat yaratılmış ve/veya bırakılmış, doğal avcı böceklerle, parazitörlerin yaşamları güvence altına alınmıştır.

Aynı yıl sonbaharda sürdürülebilir tarım tekniklerinin bir kuralı olan ortak bitkisel yaşam çerçevesinde; mevcut meyve ağaçlarının dengeli ve doğal azot taleplerinin karşılanabilmesi için, ara ekim olarak meyve ve zeytin bahçelerine fiğ, bakla vb. baklagiller ekilmiştir.

Mevcut besi işletmesinin toplanan dışkıları; gübre alanında aerobik olgunlaşmaya tabi tutulmuş ve olgunlaşan hayvan dışkıları, tarım alanlarında bitki besleme ve toprak ıslah maddesi olarak kullanılmıştır.

Uygulamanın başladığı haziran ayından itibaren, gelişme sürekli takip edilmiş ve ürün hasadına gelindiğinde, şeftalide yıllık üretim miktarının üç katı, narenciyede yıllık üretim miktarının iki katı kaliteli ve standart ürün elde edilmiştir. Birinci yıl sonunda elde edilen başarı ile ikinci ve sonraki yıllar aksiyon planına uygun olarak uygulamalar devam ettirilmiştir. Meyve ağaçları diplerine ekilen baklagil yem bitkilerinin artması ile 250 büyük baş hayvan kapasiteli sundurmalı açık besi işletmesine ek olarak, 2000 yılı Kasım ayında kurulan serbest besi sistemli modern damızlık süt ineği işletmesi kurulmuş, Almanya'dan ithal edilen 96 baş sertifikalı düvelerle mevcut hayvan varlığı 344 başa çıkarılmıştır.

Yeni kurulan işletmenin gübre çukurunda karıştırma ve aerobik bakteri uygulaması ile elde edilen sıvı hayvan gübresi de, bitki besleme ve toprak ıslah maddesi olarak bir plan dahilinde kullanılmaya başlanılmıştır. İşletme halen bu uygulama tekniği ile dünyadaki en büyük ve tek "İşletme Olarak Organik Tarım Sertifikası" almıştır.

Düzenli ve sürekli muhasebe kayıtları incelendiğinde; işletmenin bu değişim süreci içinde, üretim girdileri maliyetlerinin yüzde 50 oranında azaldığı, ürün miktarının iki-üç kat arttığı ve ürünlerin kalitesinin en üst düzeyine ulaştığı görülmüştür.

Başlangıçta mevcut yaklaşık 1000 dekarlık tarım işletmesini zarar ediyor gerekçesi ile satmayı düşünen işletme sahibi, ilk yıl içinde başlayan ve her yıl gelişen işletme kârı ile işletmesini büyütme başarmış ve bu gün yaklaşık 2000 dekara ulaşan işletme arazisinde Sürdürülebilir Tarım Tekniklerini kullanarak, temiz teknoloji ile temiz toprak, temiz ürün üreterek bu tarım topraklarından, gelecek nesillerinde üretim yapabilecekleri bir mirası sonsuza dek bırakma kararını almıştır.

Bir gün yolunuz Aydın-Kuşadası'na düşerse; Kuşadası-Davutlar yolu üzerinde 4. Km'de yolun sol tarafında Saraydamları mevkiinde bir tepenin üzerine kurulmuş eski taş işçiliğinin tüm inceliklerini ve görsel sanatını taşıyan “Değirmen Restoran” dikkatinizi çekecektir. Restoranın özel organik ürünlerden oluşan menüsü kadar, çevresi de ilginizi çekecektir. Restorantın bulunduğu tepenin, doğusunda suni bir göl ve bu havuzun doğal sakinleri, at ahırları yolu altında hayvan barınakları ve Türkiye’de nesli tehlike altında olan tüm kültür hayvanları. Restorandan çıkıp biraz daha yukarı, kuzeye yürürseniz sizi bir köy meydanı karşılayacaktır. Çeşmesi, kahvesi, çardağı ve berberi ile bu otantik köy meydanından aşağı baktığımızda: gözünüzün önüne organik şeftali, badem, nar bahçeleri ve damızlık süt ineklerinin şirin barınaklarını göreceksiniz. Bütün bunları gördükten sonra Türkiye’de böyle bir işletmenin var olmasından duyacağınız gurur ve kıvanç sizin olacaktır.